

pendatur, supradictam autem summam mille et septingentarum librarum Turonensium, quam exnunciam ad emendum redditus, ut prædictum est, quam etiam ad inceptiorem domus deputamus, præcipimus per manus supradictorum in thesauro Rotomagensi deponi, consignari, et conservari diligenter et fideliter, donec completa sint ea quæ sunt de prædicta pecunia facienda. Et quilibet eorum bona fide promittat quod non permittet dictam pecuniam in alios usus converti, vel pro alio negotio unquam tingi. Sane volumus ut spatium, antequam aliquid de supradictis viginti sex libris percipiant, commendationis nostræ duo termini per archiepiscopum unum cum decano et capitulo assignentur. Item scriptis a nobis memoriam reducentes defectum qui fiebat in missis quæ cantantur in majori altari beate Virginis, quem per constitutionem nostram volumus aliquando relevare, qui tamen ob negligentiam aliquorum nondum est, sicut dicitur, relevatus; attendentes quod nos, qui canonicos ad serviendum non compulimus, fuimus negligentes, ordinamus et disponimus ad prædictam nostram negligentiam expiandam, ut statim assignentur de bonis a Deo vobis collatis quingentæ libræ Turonenses ad emendos redditus, **431** qui deputentur presbytero diacono, et subdiacono canonicis qui in majori ad

A magnam missam ministrabunt altari; ita quod inter ipsos singulis diebus pro rata æqualiter dividantur, et hoc fiat per supradictorum manus, decano tamen Rotomagensi vocato, qui tenetur diligenter negotia capituli procurare. Prædicta omnia volumus in vita nostra executioni mandari; et nisi in vita nostra, vel saltem infra annum post mortem nostram prædicta executioni mandentur, ordinamus, disponimus, et sub interminatione divini iudicii injungimus, archiepiscopo qui pro tempore fuerit, ut prædictis personis et successoribus eorum, ut mora postposita pauperibus, piis locis, videlicet domibus leprosororum, pauperibus monasteriis monialium et religiosorum, necnon et aliquibus pauperibus virginibus maritandis, si inveniantur, in promptu prædicta nostra bona studeant erogare. Nobis tamen potestatem duximus retinendam disponendi et ordinandi aliter de dicta pecunia, nisi ea quæ pro ecclesia Rotomagensi mandamus fieri, ut supra dictum est, in vita nostra celeriter impleantur. Volumus insuper ut prædicta omnia exsequenda dilecti socii nostri M. Petri S. Audomari propter consensus (60) et præsentia requirantur.

432 Datum Lugdani, anno Domini millesimo ducentesimo quadragésimo quinto, in festo S. Laurentii.

FUNDATIO XVI CLERICORUM

COLLEGII CLEMENTINORUM

In ecclesia Rotomagensi, anno 1350.

(Ex archivis ejusdem collegii.)

Clemens (61) episcopus servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam.

Credita nobis a Domino plurima talenta pensantes, et considerantes attente quod ab eo cui plus committitur plus exigitur, utique deterremur, ne nos qui plus cæteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur, inde ab Auctore mundi gravius iudicemur, quia cum adauctis donis donorum crescant etiam rationes, pressi pondere peccatorum digne famulari Domino non valeamus. Ut igitur gratiæ divinæ præmium, quod merita nostra nos exigunt, aliorum patrocinii consequi mereamur, ad Dei omnipotentis laudem et gloriam et beate Mariæ Virginis Matris ejus, aliorumque sanctorum honorem, et pro nostra, ac prædecessorum ac progenitorum, nostrorumque fidelium animarum salute, in ecclesia Rotomagensi, quæ nos divina dispositione **433** dudum habuit in sponsum, et nunc in patrem ac dominum recognoscit, ut in ipsa quoque ecclesia per hoc circa divinum cultum decoris et honoris suscipiat incrementa, sexdecim perpetuorum clericorum, seu capellanorum numerum, sive collegium auctoritate apostolica instituissemus ac etiam ordinamus, et eos capellanos seu clericos Clementinos, Clementis videlicet papæ VI, volumus nominari, auctoritate statuentes eadem quod dicitur sexdecim clericorum seu capellanorum duodecim in sacerdotio, et duo in diaconatu ac reliqui duo in subdiaconatu sicut ordinibus constituti; quodque ipsorum singuli singulos denarios quatuordecim diebus singulis percipiant pro eorundem stipendiis, et ultra quatuordecim prædictos denarios, alios duos denarios usualis monetæ perpetuo percipiant

(60) Hic aliquid deesse videtur.

C in qualibet processione solemnium. Ordinamus insuper quod singuli ditorum clericorum seu capellanorum duodecim, in sacerdotio constitutorum, ut præfertur, sex singulis in capellis ipsius ecclesiæ secretè per seipsos, vel impedimento legitimo impediti, per alios idoneos sacerdotes, per integram unam hebdomadam perpetuo celebrent unam missam, et quod singuli aliorum sex unam similiter missam celebrent per aliam unam **434** hebdomadam successive; quodque ipsorum quilibet die illa qua, ut præmittitur, celebrabunt, ultra prædictos quatuordecim et duos denarios, percipiant alios denarios quatuor monetæ ejusmodi usualis. Statuimus etiam quod dicti sexdecim clerici seu capellani omnes invicem in capella Sancti Joannis, quæ in eadem ecclesia sita est, semel in septimana qualibet congregentur, et, quando in humanis egerimus, de Trinitate, vel de sancto Spiritu, aut de beata Virgine, sive de beatis apostolis Petro et Paulo, seu de sancto Martiali, et postquam hujus incertæ ac labilis consummaverimus vitæ cursum, de mortuis celebrent solemniter unam missam; quodque sacerdos hujusmodi missam solemniter, ut prædicitur, celebrans, viginti quatuor, diaconus vero et subdiaconus sacerdoti ministrantes eidem, quilibet eorum decem et octo, et reliqui ditorum clericorum seu capellanorum, videlicet qui fuerint in hujusmodi celebratione præsentis, singuli videlicet eorum singulos duodecim alios denarios qualibet videlicet die, qua in qualibet septimana solemniter missa hujusmodi celebrabitur, ut fertur ultra, quatuordecim et duos ac quatuor alios denarios supradictos monetæ percipiant antedictæ. In hujusmodi autem perceptione **435** denariorum quatuordecim eisdem clericis seu capellanis

(61) Qui fuit Petrus Rogerius Rotom. archiepiscopus.

pro eorum stipendiis, ut præmittitur, statutorum subscriptum modum volumus et statuimus perpetuo observandum, videlicet quod in Matutinis et majori ac pro defunctis Missis, necnon Vesperis, qualibet scilicet Missarum et Horarum prælectarum duos, ac in aliis, videlicet, Prima, Tertia, Sexta, Nona et Completorio, Horis ac in agendis etiam mortuorum, videlicet *Placebo* et *Dirige*, in dicta ecclesia celebrandis, singulis scilicet Horis et agendis hujusmodi singulos denarios monetæ hujusmodi singuli clerici seu capellani præsentis duntaxat Matutinis, et Missis, necnon Vesperis, Horis et agendis percipiant anteatatis.

Statuimus quoque quod dicti clerici seu capellani in missis et aliis canonicis Horis, diurnis pariter et nocturnis in eadem ecclesia pro tempore celebrandis, intersint continue, nisi de petita et obtenta licentia decani, vel cantoris seu hebdomadarii ejusdem ecclesiæ qui pro tempore fuerint, aut decani præfati, prout consuetum est in similibus fieri de aliis capellanis et clericis ipsius ecclesiæ qui ab eadem ecclesia fuerint tunc absentes. Cæterum, ut prædicti clerici seu capellani, sicut spe præmi, sic pœnæ formidine ad præmissorum observantiam in luceantur, ordinante, **436** adjicimus ut, si qui clericorum seu capellanorum prædictorum missis, Vesperis, Horis et agendis hujusmodi, vel earum aliquibus vel alicui non interfuerint perso aliter in ecclesia memorata, distriutionibus, aut distriutione missarum, Horarum, agendarum, aut missæ, vel Horæ, sive agendæ, quibus vel cui non interfuerint, et quas seu quam essent si præsentis existerent missis, Horis, agendis, vel missæ, seu Horæ, ac agendæ hujusmodi percepit, priva i sint ipso facto. Item ordinamus quod, per dictum decanum et dilectos filios, capitulum ecclesiæ, unus alius clericus extra numerum clericorum seu capellanorum hujusmodi deputetur singulis septimanis qui absentias et alios defectus dictorum clericorum seu capellanorum sexdecim videat et fideliter redigat in scripturam, et de illis in fine septimane cujuslibet relationem faciat plenariam et fidem ei quem dictus decanus et capitulum duxerint ad hoc eligendum, cui (sicut præmittitur) deputando per dictos decanum et capitulum certum quid ut commissum sibi officium fidelius et diligentius exerceat deputetur. Dictis quoque clericis seu capellanis hujusmodi quatuordecim ac aliorum denariorum stipendia prædictorum, juxta præscriptam ordinationem nostram **437** in fine septimane cujuslibet per dictos decanum et capitulum persolvantur, retentis prius atque deductis per decanum et capitulum supradictos his quæ pro ipsorum clericorum et capellanorum pœnis absentie fuerint ceducenda. Denique intuentis quam bona et quam sit jucunda, juxta Prophetæ testimonium, fratrum habitatio in unum. (*Psal.* cxxxii, 1); auctoritate prædicta statuimus, volumus ac etiam ordinamus quod dicti capellani seu clerici in una eademque domo invicem habitent, ac etiam commorentur; quodque, per dictos, decanum et capitulum, ac dilectum filium Bertrandum Chariti archidiaconum, Augi in eadem Ecclesia apostolice sedis nuntium, una vel unum, domus sive manerium aut hospitium cum adjacentibus, seu contiguis eidem domui, sive manerio aut hospitio, viridariis sive hortis, domibus vel maneriis, sive hospitiiis, quas seu quæ dicti decanus et capitulum habent in civitate Rotomagensi. Pro qua habitatione capellanorum seu clericorum, hujusmodi idonea seu idoneum et sufficiens eligatur, et habita de domo, sive manerio, aut hospitio cum adjacentibus, seu contiguis viridariis, seu hortis hujusmodi, æstimatione fidei, pretium quod ista vel illud fuerit valere comperta sive compertum, dictis decano **438** et capitulo, vel alio vel aliis eorum nomine, per eundem nuntium de pecuniis Cameræ apostolicæ collectis per eum, et colligendis inantea, mandamus tenore.

A presentium cum integritate persolvi. Quam seu quod domum sive manerium, aut hospitium, ut præmittitur, eligenda seu etiam eligendum dictis capellanis seu clericis exunc damus, concedimus, et donamus, et illam seu illud pro ipsorum cohabitatione communi, etiam deputamus eidem nuntio; eadem nihilominus auctoritate mandantes quod tam æstimationis domus sive manerii aut hospitii cum adjacentibus sive contiguis viridariis, sive hortis hujusmodi quam etiam aliam opportunam pecuniam pro reparatione domus seu manerii aut hospitii hujusmodi, ac pro disponendis et ordinandis in illa vel in illo necessariis officinis pro cohabitatione clericorum seu capellanorum ipsorum, de pecuniis dictæ cameræ collectis jam et colligendis inantea per eundem hac vice cum integritate persolvat; dictisque decano et capitulo districtius inhiemus ne de pecunia quam pro pretio domus sive hospitii aut manerii hujusmodi ab eodem nuntio, vel alio nomine nostro solvente recipiant. Præterquam in emptione perpetuorum reddituum pro eadem ecclesia emendorum quidquam **439** expendere non præsumant, suspensione decanum, et capitulum, prædictos singularesque personas capituli prædicti excommunicationis sententiæ ipso facto subiacere volentes, si contrarium præsumperint atntare. Pecunia vero, quæ de pœnis absentie clericorum seu capellanorum obvenit prædictorum, in reparationem et conservationem domus sive manerii aut hospitii hujusmodi per dictos decanum et capitulum deputetur fideliter, et integraliter convertatur, deputando, sicut præmittitur, per dictos decanum et capitulum super inspectione, scriptione ac relatione defectuum prædictorum, de salario per eos illi propterea constituto exinde primitus satisfacto, sicut satisfit custodi aliorum sexdecim clericorum seu capellanorum, vocatorum de Darnevallo, iustiatorum in eadem ecclesia ab antiquo.

C Statuimus insuper ac etiam ordinamus quod nullus ad clericatus seu capellanias hujusmodi in clericum seu capellanum recipiatur aut etiam admittatur, nisi psalterium et antiphonarium per historias corde tenus recitaverit; vel si talis non posset forsitan reperiri, saltem qui ad psalterium et antiphonarium, hujusmodi præscripto modo recitandum, infra biennium a receptionis suæ tempore computandum habilis **440** sit et aptus. Sane de circumspectione ac probitate directi filii Joannis de Novancuria, archidiaconi Vulcassini Franciæ, in eadem ecclesia, plenam Domino fiduciam obtinentes, volumus, et auctoritate prædicta etiam ordinamus quod quandiu egerimus in humanis, ipse vel si contingeret eum interim ab hac luce subtrahi, aut ad aliam dignitatem promoveri; sive si archidiaconus Vulcassini Franciæ in dicta ecclesia desineret, alius quem ad hoc duxerimus eligendum clericatus seu capellanias hujusmodi tam hac vice primaria quam deinde successive, quoties illos vel illas vacare contigerit, personis idoneis, scientibus vel habilibus, et aptis ad sciendum psalterium et antiphonarium, ut prædicitur, recitare, auctoritate nostra conferat et assignet. Quodque nobis ab hac luce subtractis ipsorum vel ipsarum libera dispositio ad dictos decanum et capitulum pertineat pleno jure. Quibus etiam decano et capitulo, illos ex eisdem clericis seu capellanis qui ultra duos menses absentes fuerint sine causa legitima ab ecclesia supradicta, vel pro aliis justis causis clericatus seu capellanias eorum hujusmodi (post tamen decessum nostrum) privandum, et clericatus seu capellanias hujusmodi pro hujusmodi privationem vacantes, personis aliis idoneis **441** (ut præfertur), scientibus psalterium et antiphonarium recitare, vel aptis et habilibus ad recitandum eadem conferendi plena et libera sit facultas. De libris quoque, necnon calicibus et aliis ornamentis ad missas et alia divina officia, per clericos seu capellanos celebranda, in ipsa ecclesia opportuna decenter duximus provi-

videndum, et pro supportatione onerum præmissorum annuos redditus trecentarum et viginti librarum parvarum Turonensium, quos emi et amortizari fecimus, et alios redditus ducentarum et viginti librarum aliarum, quos præter domum sive manerium, vel hospitium hujusmodi emi volumus et mandamus, et pro quorum emptione per eundem nuntium mille septuaginta scuta aurea dictis capitulo [add. et decano] jam assignata sunt, et residuum per eum solvi præcipimus tenore presentium, et jubemus. Exnunc auctoritate deputamus eadem, dictisque decano et capitulo hujusmodi redditus tam emptos (sicut prædicitur) quam emendos exnunc etiam damus, concedamus et donamus, et volumus quod liceat dictis decano et capitulo possessionem ejusmodi reddituum, ut ubicunque et in quibuscunque consistent, auctoritate ipsorum propria capere et nancisci, eosque in usus hujusmodi convertere, juxta modum 442 et formam superius expressos; ita tamen quod dicti decanus et capitulum pro se suisque successoribus jurent et bona fide promittant, ac se efficaciter obligent quod, pro reparatione et conservatione hujusmodi domus, manerii seu hospitii, ultra pecuniam poenarum et condemnationem hujusmodi expensas necessarias facient et subibunt, et quod hujusmodi redditus fideliter colligent, illosque necnon res, loca et bona, in quibus consistunt, defendent et conservabunt, pro viribus, sicut alia bona et jura eorum communia; et quod clericis seu capellanis eisdem stipendia eorum, ordine præscripto perpetuo de dictis redditibus emptis et emendis, cum integritate persolvent; quodque satisfaciant aliis duobus capellanis perpetuis, in eadem ecclesia per nos cum præeramus eidem hæcenus institutis, juxta ordinationem nostram super hæc dudum factam de stipendiis eorundem; pro quibus etiam stipendiis certos redditus duximus alias deputandos, sicut apparet per instrumenta publica quæ exinde sunt confecta; et quod solemnitatem beati Martialis et anniversaria, per nos in dicta ecclesia facienda annis singulis hæcenus ordinata, peragent, et duas missas quas ipsi decanus

A et capitulum nobis in promotione nostra ad apicem apostolicæ 443 dignitatis annuatim pro salute nostra, quandiu videlicet egerimus in humanis, ac postquam migraverimus ab hac luce pro remedio animæ nostræ perpetuo celebrandas [f. add. statuerint], unam videlicet nonas Maii, qua videlicet die assumpti fuimus ad officium apostolicæ servitutis, et aliam die illa qua voluerint decanus et capitulum antedicti, prædictis aliis duabus missis per nos in dicta ecclesia institutis, ut præmittitur, celebrandis in suis diebus et ordine, remanentibus consuetis.

B Cæterum ne forsan ex decani absentia contingat voluntatem et affectionem nostram circa præmissas ordinationes, aut earum aliquas vel aliquam impediri, vel etiam retardari, adjicimus declarantes quod præmissa omnia et singula volumus per dictos decanum et capitulum, non vocato nec expectato dicto decano, si forte fuerit absens, (servata tamen alias forma) ordinationem hujusmodi adimpleri. Volumus insuper quod præsentis litteræ ac singula et omnia instrumenta, tam de ipsius concessionem domus sive manerii aut hospitii quam de emptione reddituum emptorum jam, et emendorum etiam, ut præfertur, ac de promissione obligationeque capituli prædicti, necnon inventarium de libris, paramentis et calicibus pro celebratione missarum et aliorum 444 divinorum officiorum deputatis, ac etiam deputandis, eorum copia dictis capellanis seu clericis per dictos decanum et capitulum, in publica forma data, in archivo publico ipsius ecclesiæ conserventur. Nulli ergo omnino hominum liceat hæc paginam nostrorum ordinationis, institutionis, statutorum, voluntatum, mandatorum, donationum, concessionum, ordinationum, deputationum, præceptorum, et jussionum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hæc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Avenioni, octavo Kalendas Junii, pontificatus nostri anno viii. Sic signatum in plicatura :

De curia beati Stephani.

INCERTI AUCTORIS

SERMONES SEX AD POPULUM.

Ex codice ms. Bigot.)

SERMO PRIMUS.

DE HONORANDIS PRESBYTERIS.

Dicit apostolus Paulus : *Non est potestas nisi a Deo. Quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt; itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit* (Rom. xiii. 1-2). Audite, fratres charissimi, quid Apostolus Domini vobis clamat. Non sunt enim contemnendæ potestates sive mundi 445 sive Ecclesiæ, quia omnes ordinatæ sunt a Deo; et qui ordinatis a Deo contradicit et resistit, ordinanti contumeliam facit. Oportet igitur nos dominum papam nostrum, consiliatorem nostrum, visitare et venerari; visitare, quia consiliatorem; venerari, quia pastorem: sunt enim episcopi Ecclesiæ venerandi, sicut magistri, sicut vicarii Domini. Tanta reverentia voluit Dominus sacerdotes suos tunc et venerari, quod in Deuteronomio minatus est, dicens : *Et homo quicumque fecerit in superbia ut non exaudiat sacerdotem aut judicem, morietur*

D (Deut. xvii. 12). Item ad Samuelem, cum a Judæis sperneretur, Dominus dicit : *Non te spreverunt, sed me spreverunt*; et Dominus quoque in Evangelio : *Qui audit (inquit) vos, me audit et eum qui me misit, et qui vos spernit, me spernit* (Luc. x. 16); et cum leprosum emundasset, *Vade, inquit, et demonstra te sacerdoti* (Matth. viii. 4); et postea tempore quam passionis alapani accepisset a servo sacerdotis, cumque ei dixisset : *Sic respondes pontifici?* (Joan. xviii. 22) adversus pontificem Dominus contumeliæ nihil dixit, nec quidquam de sacerdotis honore detraxit; sed innocentiam suam magis asserens et ostendens : *Si male locutus sum* (inquit), *perhibe testimonium de malo; si autem bene, quid me cædis?* (Ibid. 23.) Item in Actibus apostolorum, B. Paulus apostolus cum ei dictum esset : *Summus 446 sacerdotem Dei maledicis?* (Act. xiiii. 4) quamvis eo tempore sacerdotum Judæorum destructum crucifixo Christo erat, quantum ad Christianos, tamen ipsum, quam vis juane nomen, venerans Paulus ait : *Nesci. b. m.*